

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Assertionvm Theologicarvm Sfortiae Pallavicini Sacrae Theologiae Professoris in Collegio Romano Societatis Iesv. Libri Qvinque

Pallavicino, Sforza

Romæ, 1649

Cap. 4. In quid resoluatur obiectu[m] formale fidei. An ex imperio volu[n]tatis, vel ex memoria possit intellectus asserere aliquid sine motiuo. An possimus credere super omnia ex apparentià ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-38925

De Fide, Spe, &c. Cap. III. 71
ens carens omni defectu, atque
ita, non potens operari contra
obligationem.

CAPVT IV.

In quid resoluatur obiectum for-
male fidei. An ^{istis} ex imperio vo-
luntatis, vel ex memoria possit
asserere aliquid sine motiuo. An
possimus credere super omnia
ex apparentiâ fallibili. An
ultimum iudicium practicum
sit semper evidens metaphysicè,
quomodo possit pendere ab er-
rore, quid sit prudentia, quid
actio, quid factio.

50 **N**odus quæstionis est
quoniam vel cre-
dimus propter motiua huma-
na,

na, & hæc videntur fallibilia, nec habentia certitudinē plūquam moralem, & per illa non tam credimus Deo, quàm rationibus creatis: vel credimus propter reuelationem Dei immediatè, & cum hæc non sit euidens, non est proindè magis credibilis per se ipsam, & independenter ab alio motiuo, quàm sit quodlibet obiectum ignotum vt v. g. paritas fyderum. In hac ergò quæstione primò asserimus non posse voluntatem pro libito mouere intellectum ad credendum immediatè id, quod ex terminis non apparet potiùs verum, quàm falsum. Est Arist. 3. de anima text. 153. docentis esse quiddam in potestate nostrà imaginari, non autem opinari, idque proba-

proba-

probantis, quia alioquin esset
in nostra potestate cū volumus
lætari, lætitia enim, & tristitia
opinionem boni, vel mali euen-
tus sequuntur.

51 Hoc idem cōfirmatur
à priori, natura enim inclinavit
intellectum ad verum; ergò nō
debit dare illi facultatem cre-
dendi id quod ex nulla appa-
rentia p̄fert veritatem: nec e-
nim potentiæ particulares ha-
bent vim operādi quidquid est
bonum generatim indiuidui; a-
lioquin grauitas deberet aliquā
do habere vim ascendendi, &c.
Sed id quod est bonū particula-
re tali potētiae; quare intellectus
nō habuit vim operādi eo mo-
do ex quo sequeretur quodlibet
bonum hominū, sed ex quo se-
queretur bonū particulare in-

D in.

intellectus, hoc est veritas.

52 Nostram conclusionem experientia comprobat, nemo enim experitur, se aliquid vnquam posse credere, & simul videre quod in illo obiecto nihil apparet cur credi debeat. Propter has autem rationes existimamus, hunc modum credendi, ne diuinitus quidem exerceri posse, cum Deus non possit eleuare vllam potentiam intentionalem ad amplectendum aliud quàm suum obiectum, atque adeò non possit facere, vt intellectus amplectatur nisi *verum apparens*. Et certè in actibus fidei non habemus experientiam huius magnæ diuersitatis ab alijs iudicijs naturalibus vt illi, & non hæc tendant in planè ignotum. Nequidum

dum

dum imperamus nobis actum
fidei, experimur quòd voluntas
præcipiat intellectui talē mo-
dum extraordinarium iudicā-
di; quem tamen certū est etiā
per aduersarios ab intellectu ex-
erceri nō posse sine imperio vo-
luntatis.

53 Minùs probabile cense-
mus id quod alij docent; dum
conantur rem totam ita expli-
care. Afferunt conclusionem
non distingui nisi extrinsecè à
præmissis, hoc est illum actum
hic, & nunc dici *conclusionem*,
qui hic, & nunc ita est conne-
xus cum affirmatione alterius
obiecti, vt non potuisset exer-
ceri sine illa, cum tamē illa hic
& nunc potuerit exerceri sine
ipso. licèt, inquiunt, potuisset in
intellectu aliter disposito con-

tingere oppositum, vt scilicet ille idem actus, qui est conclusio, esset præmissa, & è conuerso. Ceterùm aiunt, postquam semel præbuimus assensum alicui conclusioni, species memoratiuas illius sufficere, vt intellectus iterum illi assentiatur sine vllis præmissis; Id verò quod naturaliter, vt contendunt, euenit in ceteris obiectis secundò affirmatis, supernaturaliter euenire in obiectis fidei primò affirmatis, vt nimirum possimus assentiri illis, quamuis sua pte natura ineuidentibus sine dependentia ab vllis præmissis. Nam contra hanc sententiam primò est id quod probauimus in libro de *actibus humanis*, scilicet conclusionem essentialiter attingere obiecta præmissarum

rum

rum, ac propterea esse actum
diuertæ speciei intrinsecè à præ-
missis.

54 Præterea species me-
moratiuæ, vt notat Aristoteles,
repræsentant obiectum, vt aliàs
cognitum, ergò repræsentant
aliquid aliud ex parte obiecti
quod est nouum motium cre-
dendi, nempè authoritatem
nostri iudicij præteriti. Denique
contra eam doctrinam ratio à
priori est: nã vel obiectũ quod
representatur, est aliqua existẽ-
tia contingens, & eiusmodi o-
biecta non possunt affirmari
nisi dependenter ab aliqua co-
gnitione experimẽtali de ipsis,
aut de aliqua alia existentia cũ
ipsis euidenter, vel probabiliter
connexa: nam quælibet exi-
stentiã contingens sicut non

habet ex sua natura, vt verificetur, ita ex pura apprehensione terminorum numquā mouet adiudicium affirmatiuum sui: vel si quod creditur est aliquod obiectum æternæ veritatis; & eiusmodi obiectum si ex vi terminorum apparent vera, non minus apparent prima vice, quā secunda. Ea igitur, quæ ex vi terminorum non possumus immediatè credere primà vice, neque credi poterunt immediatè secunda vice, nisi secunda vice apprehendatur tali diuersà apprehensione, atque apparentià, quæ præstet nouū motiuum ad illa affirmanda. Nam idem manens idem semper facit idem. Ergò falsum est id quod hæc sententia contendit in genere, scilicet posse aliquod

quod

quod obiectum ex puris terminis, & sine vlllo motiuo aliquādo esse credibile, aliquando non esse.

55 Cæterum quod spectat ad quæstionem nostram, obiecta fidei pleraque sunt contingentia, scilicet ea omnia, quæ distinguuntur à propositionibus æternæ veritatis. Et certè semper includunt aliquod contingens, hoc est diuinam reuelationem. Ergò affirmari non possunt nisi dependenter ab aliqua cognitione experimentalis.

56 Putant alij probabilius, reuelationem diuinam esse obiectum immediatè, non quidē euidens, sed plusquam probabile. Cum enim omnes illæ coniecturæ; quæ nobis persua-

dent Deum loqui, sint pars intrinseca locutionis diuinę vt ostendimus in libro *de actibus humanis*, nihil est necesse vt reuelatio Dei credatur propter aliquod motiuū ab ipsa distinctum; sed quidquid eam reddit credibilem, identificatur cum ipsa. Aiunt verò, licet apparentia illa non sit euidens, sufficere tamen vt intellectus immediatè possit illi assentiri. Neque enim est necesse vt omnis assensus immediatus sit euidens, alioquin nullus daretur assensus ineuidens; omnis namque assensus mediatus resoluitur in aliquem immediatum, & in connexionem inter obiecta vtriusque, quę pariter immediatè credatur: ergò nisi aliquod obiectum immediatè

diatè

De Fide, Spe, &c. Cap. IV. 81
diatè crederetur ineuidēter; ni-
hil ne mediatè quidē crederetur
ineuidēter; Quod benè vidit A-
rist. definiendo opinionē *assen-*
sum non necessariū vacātē medio.

57 Addūt verò sicut ex im-
perio volūtatis mouetur intelle-
ctus ad credendū obiectū pro-
babile quod posset nō credi (ni-
si enim hoc pēderet ab arbitrio
voluntatis, iudiciū temerarium
nō esset peccatū, neq. iniuria)
itā posse voluntatem imperare
intellectui firmitatē, quæ supe-
ret apparētiā obiecti. Atq. ad eō
posse eū prudenter ex motiuis
suadentibus obligationem cre-
dendi super omnia, imperare
intellectui vt credat obiectum
obscurum super omnia. Afferūt
denique illa motiua, quæ in-
trinsecè attinguntur ab assensu

D § in-

intellectus aliquando esse talia, ut cum illis posset coniungi falsitas; veluti quādo rusticus credit propter assertionē Parochi. Si tamen re ipsa motiuum illud sit verum, & voluntas prudēter imperet intellectui assensum super omnia ex illo motiuo, vtiq̄ue habitum fidei cōcurrere ad actum essentialiter verum, & supernaturalem; sin altera ex illis conditionibus desit, elici assensum super omnia, sed naturalem, & fallibilem.

58 Hæc doctrina, quæ in cæteris placet, in hac vltima parte nō recipitur à nobis; Putamus enim nō posse honestè, & verè credi aliquid super omnia propter motiuum fallibile. Nā vt indicauimus cap. i. quoties obiectum est tale vt possimus

MUS

mus de illo verè affirmare totū
hoc quod apparet est coniungibile
cum falsitate, & aliquādo cū fal-
sitate coniungitur, toties pos-
sumus de eo formidare sine er-
rore, & non possumus sine er-
rore illud credere firmissimè, &
super omnia.

59 Probatur primò autho-
ritate D. Th. qui q. 14. de fide
art. 8. hæc habet. Nullus habi-
tus habet rationem virtutis, nisi
ille cuius actus sēper est bonus, ali-
ter nō est perfectio potentia. Cum
igitur actus intellectus sit bonus
ex hoc quod verū consideret oport-
et, quod & habitus in intellectu
existēs virtus esse non possit nisi
sit talis quo infallibiliter verū di-
catur: ratione cuius opinio non est
virtus intellectualis, sed scientia
& intellectus ut dicitur in 6. Et

D 6 hic.

hic. hoc autē fides nō potest habere, quæ virtus ponitur ex ipsa rerū evidētia, cū sit nō apparētīū. oportet igitur quòd hoc habeat ex hoc quod adheret alicui testimonio in quo infallibiliter veritas inuenitur. Sicut autē esse creatū quātū est de se vanū est, & defectibile nisi cōtineatur ab ente increato, ita omnis veritas creata defectibilis est, nisi quatenus per veritatē increatā rectificatur. Vnde neq. hominis neq. Angeli testimonio assentire infallibiliter in veritatē duceret nisi quantū in eis loquētis Dei testimoniū cōsideratur. Vides D. Th. requirere ad virtutē intellectualem & nominatim ad fidem motiuum infallibile.

60 Hoc idem probatur ratione, nam credere aliquod firmissimè, non est credere quod illud

lud sit verum necessarium. firmissimè enim vnusquisque nostrum credit, se existere nunc contingenter; Item formidare non est; putare obiectum affirmatum esse contingens. Nam scholastici formidant de suis opinionibus circa predicata Dei, quæ tamen putant necessaria, hoc ipso quòd putant vera: cū in Deo cuncta vera sint necessaria; Igitur credere aliquid sine formidine, & super omnia est credere aliquid per modum tendendi firmissimum, & reddentem intellectum quietum, & imperturbabilem, adeòque pugnantem cum quacunque leui formidine. Hic autē assensus firmissimus semper includit hoc, quod est, credere quod nec motiuum, à quo inducimur ad credendum, nec aliud illi

illi simile, & aequale per ullam potentiam sit separabile à re ad quam credendam mouet. Quis enim dicat eū esse omninò quietum, & imperturbabilem à suo assensu, qui putat, totum id à quo immediatè mouetur ad assentiendum posse stare cum falsitate obiecti, cui assentitur.

61 Ita super omnia & sine formidine credo me existere, & me cognoscere, quia motiuum est ipsa mea existentia, & mea cognitio, quæ non sunt separabiles à se ipsis. Non ità credo super omnia, existere Petrum, quem video, nam motiuum, quod habeo, est ipsa sensatio de operationibus Petri, quæ sensatio posset saltē miraculosè existere, quin existeret Petrus. Pariter non credo super omnia, Deum

Deum esse intrinsecè connexū cum creaturis, quoniam, licèt putem motiuum, quod habeo ad id credendum, non esse separabile à re quam credo, quippe ab ente necessario; puto tamen, posse aliud motiuum æqualis apparentiæ esse fallax, & separabile ab illa re ad quam credendam mouet. Hæc ergò maior, vel minor connexio, quam iudicamus inter motiuū (non tantum in indiuiduo acceptum, sed quasi specificè, & secundùm æqualem apparentiam) & inter rem propter illud creditam est aliquo modo mēsuræ firmioris, vel infirmioris existimationis.

62 *Dixi, aliquomodo;* Cum enim aliquæ sint apparentiæ, in quibus hæc connexio est eu-
dens

deus, hoc est necessitans intellectum ad eam affirmandam, alię verò in quibus est evidens separabilitas, adeòq; necessitās intellectum ad eam connexionem negandam per formalem formidinem in assensu inclusam, sola apparentia articulo- rum fidei eiusmodi est, vt inclinet quidem, sed non necessitet intellectum ad affirmandam eiusmodi connexionem inseparabilem, adeòque possit in illis hæc ipsa connexio ex imperio voluntatis credi per actum fir- miores, vel infirmiores, vt infra magis explicabitur.

63 Non possunt ergò stare simul hæc duo iudicia: ego credo sine formidine, & super omnia, Christum esse incarnatum, sed credo quòd tota illa apparentia, que

que

De Fide, Spe, &c. Cap. IV. 89

qua mouet me ad ita existiman-
dū, coniūgi possit cū negatione In-
carnationis. Et certè iste assensus
esset imprudens & supra meri-
tū obiecti, adeòque nō esset ho-
nestè imperabilis nisi ex igno-
rantia, ac proindè non potest
esse actus fidei. Confirmatur
q̄ uoniam Patres, & Scholastici
dicunt, peccatum infidelitatis
in eo cōsistere quòd faciat Deū
mendacem. Et S. Paul. consti-
tuit firmissimum solatium nostrū
in hōc quòd impossibile est
mentiri Deum. At si motiua
obligantia ad credendum pos-
sent coniungi cum falsitate, ac
proinde possent non esse locu-
tio Dei, hæc sequela esset irrita.
Incredulus enim diceret, & qui-
dem verè: Ego credo Deum non
posse mentiri, sed nego istā quam
expe-

experior, esse Dei locutionem, quia scio posse dari totum id quod experior, quin Deus loquatur: Ergò ex eo quod ego non credam hanc esse Dei locutionem, nullam facio iniuriam diuinæ Veracitati. Et porrò si credere super omnia, & cum summa certitudine, est credere non posse rem aliter se habere, vt communiter Philosophi explicant, implicat credere super omnia, & simul credere posse, rem aliter se habere.

64 Probabilius ergò est, nūquam exerceri verum actum fidei, quin motiua sint talia, vt essentialiter sint locutio Dei: Aliquando quidem habent essentialiter hoc prædicatum, quod est, *esse locutionem Dei*, etiam sola motiua externa cuiusmodi sunt illa, quæ habet tota Ecclesia,

fia,

quia
ex-
Ergo
anc
facio
Et
ia,
, est
er se
ilo-
de-
de-
e.
nū-
m
, vt
:A-
fen-
iod
m
odi
cle-
a

fia, & vir doctus. In quo sen-
su dictū est à Ricardo de S. Viçt.
lib. 1. de Trinitate cap. 2. si er-
ror est quem credimus, nos ef-
se deceptos à Deo, cum ille, &
non alius potuerit ea præstare
miracula, quibus inducimur ad
credendum; quando verò ru-
sticus credit, si motiua externa,
quæ illi proponuntur non sunt
inseparabilia à veritate obiecti,
dicimus non esse infallibile
quod Deus semper præstet au-
xilium ad actū fidei per illam
vocationem altam, & secretā,
de qua supra locuti sumus: sæpè
tamen Deum interiori instin-
ctu supplere insufficientiam
obiecti exterioris; quàm senten-
tiā tradit D. Th. 2. 2. q. 2. art. 9.
ad 3. vbi de illo qui credit sic
habet: *Inducitur autoritate di-*
uina

uina doctrina miraculis cōfirmata, & quòd plus est interiori instinctu Dei mouentis, ideò non leuiter credit; Vbi apertè loquitur non de motiuis, quæ habemus ad uolendū credere; nam priùs quā credamus non inducimur authoritate diuinæ doctrinæ; neque enim tunc agnoscimus illam tanquam authoritatem & doctrinam diuinam, alioquin crederemus antequā credamus; sed de motiuis, quæ habemus ad ipsum actum credendi. Eidem sententiæ fauet August. 11. Confess. c. 3. Et porrò existimamus diuinam bonitatem semper supplere per hanc interiorē vocem debilitatem motiuorum exteriorum in ordine ad illos pueros & rusticos, qui non omittunt culpabili-

bili-

biliter vllam diligentiam in quaerendis motiuis certioribus: praesertim verò id existimamus contingere super illis articulis quorum fides est necessaria necessitate medij ad iustificationem.

65 Neque verò hæc sententia, quæ celebris est apud insignes scholasticos, coincidit cū Hæreticis reuocantibus omnem fidei credibilitatem ad occultum instinctum Dei; satis enim ab eorum absurditate discedimus, dum fatemur, in tota Ecclesia esse discerniculum sufficiens exterius, & sensibile, ratione cuius possit probari summa credibilitas Fidei nostræ, & Hæreticorum pertinacia; de reliquo nihil necesse est, hoc discerniculum sensibile esse penes omnes priuatos, & rusticos
qui

qui credunt: quandoquidem supra ostendimus, esse peculiare Dei beneficium, ac proinde non infallibile, nec sufficiens ad conuincendam exterius pertinaciam eorum, qui non firmissimè credūt, quoties Deus præstat cōcursum supernaturalem internum quando externa apparen- tia non est talis, quæ reddat inexcusabiles resistentes, modo tamen paulò antea explicato.

66 Neque difficilè est explicare, quomodo illa vocatio interna se habeat per modum motiui in ordine ad actum fidei. Cum enim iudicium vltimum reflectat supra iudicia præcedentia, imò in mea sententia etiam primum iudicium reflectat supra simplices apprehen-

hen-

em. hensiones, nō solūm ipsi termi-
culia. ni obiectiui, sed etiam cog-
indē. nitiones, & apprehensiones præ-
ns ad. ccdentes sunt motiuū iudican-
verti. di: & ideò eadem propositio o-
emif. biectiua alijs quidem est credis-
præ. bilis, alijs verò non credibili-
alem. propter diuersitatem apprehē-
ap. sionum. Quoties ergò myste-
red. ria fidei apprehendūtur quod-
tes, ammodo singulari, & suprahu-
ex. mano, toties illa apprehensio
est quædā interna locutio Dei,
de qua dici potest *nec vox ho-*
ex. *minem sonat*; & propterea mo-
atio. uet prudenter ad credendum
lum. super omnia, quamuis obscure.
n fi.

67 Neque obstat, quod ob-
ulti- jciunt, illam interiorem co-
cia. gnitionem nostram non tam
sen- esse Dei locutionem, quàm
um. nostram auditionem. Siqui-
pre- dem

dem respondemus. in locutione creaturæ interuenire auditionem à locutione distinctam, quoniam locutor non concurrat saltem immediatè, & liberè ad actum auditionis in eo què ipsè alloquitur; at Deus non solum proponit obiectum exterius, sed etiam concurrat ad perceptionem ipsius obiecti: & ideò illa ipsa perceptio & quidquid mouet ad assensum, est pars diuinæ locutionis; siquidē vindicat sibi veram locutionis definitionem; nam fit à Deo ad finem manifestandi suum conceptum; & nisi fieret, non diceretur Deus completè locutus, quoniam non posuisset ex parte sua quidquid debuit ponere ad hoc vt audiens possit assentiri: cum tamen locutor crea-

tus

tus completè dicatur locutus
etiã si is, quem alloquitur,
nihil audiat, quia locutor co-
natus est patefacere suum con-
ceptum, quantũ potuit. Hæc
eadem disparitas probat, licet
in locutione humana interue-
niat semper aliquod motuum
credendi distinctum ab autho-
ritate loquentis, hoc est notitia
grammaticæ, aspectus loquen-
tis, & similia, quibus deficien-
tibus possemus non credere ni-
hil negata veracitate loquen-
tis; secus tamen esse in locu-
tione diuina, quippè quæ, quan-
do completa est, & propria,
Dei, ita exigit fidem vt semper
discredens faciat Deum men-
dacem.

68 Nō tamen assentimur
quibusdam ingeniosis recētio-

E

ribus

ribus, qui dicunt, credibilitatē nostræ fidei in eo sitam esse, quod experiamur credere nos posse super omnia obiectū obscurum. Primò enim hæc sententia dat ansam Prædicatoribus hæreticis, confirmandi sectarios in sua pertinacia. Cum enim illi dicāt, se credere super omnia, & quidem dicant ex animo, quandoquidem idē testantur, & narrant postquam sunt ad fidem conuersi, poterunt Prædicatores impij ita eos confirmare: *potestis credere super omnia, ergò habetis veram fidem.*

69 Præterea vel hæc experientia est patens, & discernibilis, vel est ambigua, & indiscernibilis: si primum, ergò datur miraculum perpetuum commune

mune, & manifestum; experimur enim in actibus fidei modum illum credendi, quē nemo vnquam experitur circa vllum obiectum naturale. Ex quo sequeretur valdē imminui meritum fidei nostræ, & posse nos discernere articulos veros à falsis; in illis enim, & non in istis hanc potentiam experimur. Si secūdum, ergò hæc experientia non præstat euidentiā credibilitatis, quippè quæ debet esse pura ab omni ambiguitate, sicut est semper vltimum iudicium practicum.

70 Confirmatur, quoniam potentia exercendi aliquem actum non videtur cadere sub euidentiā experientiam antequam ille actus exerceatur. Alioquin Deus non posset suspē-

dere concursum in ordine ad illum actum, qui concursus est nouum Dei beneficium saltem generale: ergò antequàm velimus credere, nō experimur supernaturalem potentiam credendi. Confirmatur prætereà, quia sicut ex aliquo errore possumus existimare verū id, quod est falsum, & probabile, quòd est improbabile; ita possumus existimare necessarium, & infallibile id, quod est fallibile, ac proinde credere super omnia id, quod non mereatur huiusmodi assensum. Fatemur tamen id nunquam contingere circa locutionem Dei si adhibeamus omnem diligentiam, quam possumus: alioquin deciperemur circa illam deceptione inuitabili à uobis, atque
adeò

adeò possemus conqueri de Deo, qui proposuisset nobis obiectum falsum non discernibile à sua locutione: ex quo fieret vt in omni casu possemus de simili deceptione formidare.

71 Probabile tamen est, omissionem illius diligentiae nobis possibilis non semper esse culpabilem, adeòque posse in illo casu exerceri voluntatem meritoriam credēdi super omnia ortam ab ultimo iudicio practico supernaturali. Neque dicas actum voluntatis supernaturalem non posse pendere nisi à iudicio verò, atque adeò non posse pendere ab actu erroris; distinguo enim assumptū: non potest pendere nisi à iudicio verò immediatè, concedo, mediatè, nego. Similiter enim

voluntas dandi eleemosinam pauperi existimato est actus supernaturalis meritorius, licet pendeat mediata à iudicio falso; immediata enim pendet ab hoc actu verò & euidentis; *positis omnibus cognitionibus: quas ego habeo, honestum mihi est secundum regulas misericordiae dare eleemosinam huic homini.*

72 Et vniuersim vltimum iudicium practicum semper debet esse actus metaphysicè euidens: porrò debet esse euidens, alioquin esset nobis liberum; ac proinde possemus prohibito illud suspendere, & sic non damnari à conscientia: & rursus debet habere, vt dixi, euidentiam metaphysicam, & infallibilem, alioquin possent contingere duo absurda. Alterum est,

est,

est, quod aliquis operaretur secundum dictamen consciētiæ, & tamen peccaret, quod implicat vt ostendi in lib. *de actibus humanis*. Alterum est, quod aliquis posset honestè operari cū aliqua formidine, quod eius operatio sit mala, & displiceat Deo; sola enim certitudo metaphysica expellit omnem formidinem, & reddit intellectum imperturbabilem. Hæc autem sequela admitti nō potest; quis enim dicat licere hunc actum: *volo ita operari licet fortasse ita operando nunc peccem & displiceam Deo?* Vtrique præceptum Domini lucidum illuminans oculos non potest relinquere homines in his angustijs.

73 Illæ igitur perplexitates conscientiæ quas dicunt se pati

E 4 ho-

homines obnoxij scrupulis, vel sunt non tam de actibus presentibus, quam de præteritis, quorum non habent memoriã adeò exactam, ac proindè suspicantur se per illos peccasse: vel nō consistunt in ultimo iudicio practico, sed in iudicijs antecedentibus, à quibus illud dependet. Quæ res vt clariùs exponatur ità casum fingo: Ex.g. potest quis credere, hanc esse diem Iouis, sed cum aliqua formidine, quod sit dies veneris. Item potest credere quod homo habens tale iudicium non teneatur eligere partem tutiorem, sed licitè comedat carnes; & hoc idem potest credere cū formidine: sed hæc duo iudicia sunt obiecta, & non præmissæ iudicij practici, quod habet

bet

De Fide, Spe, &c. Cap. IV. 105
bet euidētiā ex his alijs præ-
missis euidētibus, quoties ali-
quis putat speculatiuē aliquam
operationem esse talem, ut probi-
bitio vniuersalis eam non compre-
hendat, & simul putat, quod sub-
latā ignorantia humanā liceret
homini habenti euidētiā, de
hoc axiōmate facere tunc illam
operationem quā probabiliter pu-
taret non comprehendī in probibi-
tione vniuersali, quamuis ha-
beret formidinem de opposito, lici-
tē præstat eam operationem. Sed
ego versor in tali statu quoniam
experior id me putare. Ergo, &c.

74 Putare enim quod liceat
sequi sententiā non tutiorem,
nihil aliud est, quā putare,
quod si quis in hac re haberet eui-
dētiā, & non opinionem qualē
habemus ex ignorantia humanā.

E S fut

formaret hoc iudicium euidēs practicum: hoc licet. Et hinc est talem opinionem vniuersalem, quam de facto habemus ex ignorantia humanā, esse de obiecto diuerso ab obiecto vltimi iudicij practici, & ideò posse aliquid per illam credi illicitū, & per hoc credi licitum. Ex. g. si quis putet non licere in ientaculo ieiunij comedere sex vncias, adhuc potest in sensu cōposito formare hoc iudicium euidens; *licet mihi hic, & nunc comedere sex vncias*: nam illud iudicium vniuersale non est de inhonestate obiecti in his circūstantijs, sed de inhonestate illius obiecti si tolleretur ignorantia humana, & veritas euidenter pateret: cum hoc autem iudicio potest iungi aliud iudicium

cium

rium dictans, hominē qui putat non fore sibi aliquid licitū si res euidenter pateret; posse tamen id facere quando res euidenter non patet: sed sunt rationes hinc inde probabiles; ex quo iudicio infert ille homo: *probabilius est id mihi licere hic, & nunc quoniam versor in tali casu.*

75 Tunc porrò conficit hunc syllogismum euidentem: *Vnusquisque potest facere id quod sibi licere hic, & nunc putat probabilius omnibus pensatis, hoc est, putat ita fore euidentis si de hoc daretur euidentia. sed ego id puto, ergo.* Ex quā doctrina infertur non posse defendi id, quod aliqui docent, licere sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, etiam ijs, qui speculatiue

putarent hoc non licere. Nam contra est, quia si putant hoc non licere, non possunt conficere penultimum iudicium, quod dicat: *ego puto id licere*, sine quo penultimo iudicio non potest confici ille syllogismus cuius conclusio sit: *id mihi licet*, ut supra demoustrauimus.

76 Aduertendum ergò est omnem conclusionem practicam dependere ab aliquibus præmissis speculatiuis, & quidẽ eidentibus; aliòquin conclusio ipsa non esset euidens. Ex istis verò præmissis altera debet esse vniuersalis, alioquin argumentum non esset informa; & hæc vniuersalis euidens non potest esse nisi hæc: *licet mihi facere hic, & nunc omne id quod omnibus pensatis puto quod hic, & nunc.*

*& nunc mihi liceret, si res esset e-
uidens. Altera præmissa debet
esse particularis, alioquin con-
clusio non esset particularis, &
non potest esse nisi hæc: ego
experior hic & nunc id me pu-
tare.*

77 Constat hinc qua ra-
tione illa iudicia falsa specula-
tiua conducant ad vltimum
iudicium practicum verum:
sunt enim nō quidē præmissæ,
sed obiectum affirmatū vt exi-
stens ab illa minori particulari,
quæ, vt demōstrauimus, cōficit
vltimū syllogismum, cuius cō-
clusio est postremum iudicium
practicum. Atque adeò (vt re-
deamus ad quæstionem nostrā)
potest aliquis error, non vt præ-
missa, sed vt obiectum, condu-
cere ad hoc iudicium verum, &
super-

supernaturale: bonum est mihi
hic, & nunc imperare assensum
super omnia de hoc obiecto.

78 Id verò vltimum iudi-
cium practicū licet semper sit
euidens ac proinde necessariū,
pendet tamen ab aliquo habi-
tu supernaturali propter infir-
mitatem potentiæ naturalis ad
omnem actum supernaturalē,
& vtilem ad vitam æternam, vt
supra ostendimus. Hunc ha-
bitum aliqui putant esse *Pru-
dentiam supernaturalem*, sed
verè hæc non est illa prudentia,
per quam homines prudentes
distinguntur ab imprudenti-
bus; siuè enim intellectus erret,
siuè nō erret in cæteris obiectis
porrò quilibet tam prudens,
quàm imprudens elicit illum
vltimum syllogisimum necessa-

rium

De Fide, Spe, &c. Cap. IV. I I U
rium & lumine naturæ cunctis
notum, quem diximus, & sinē
quo syllogismo nemo posset o-
perari moraliter siuē in mate-
ria naturali, siue in superna-
turali.

79 Prudentia ergò per quā
homines peculiariter dicuntur
prudentes, cōsistit in quibusdam
axiomatis speculatiuis, ex qui-
bus pendeat vltimum iudicium
practicum eligens id quod eli-
geretur ab eo, qui haberet eui-
dētiam circa illas veritates spe-
culatiuas. Id tamen intelligi-
tur humano modo, quocirca
inter homines, ille dicitur pru-
dens, qui habet eas veras co-
gnitiones circa res agibiles, quę
solent esse in hominibus sapiē-
tioribus, & idem est dicere, *hoc*
erat faciendum secundum regulas

pru-

*prudētia, ac dicere: suppositis
veritatibus, quæ solent esse notæ
circa obiecta agibilia hominibus
sapientioribus, ita erat facien-
dum.*

80 Atque ex his colligitur
primò: quomodo coniungan-
tur ea duo, quæ sæpè asserit A-
ristoteles, scilicet Prudentiam
esse unam ex virtutibus intelle-
ctus, atque adeò talem habitum,
de cuius ratione sit non posse
elicere iudiciū falsum; Tūm ve-
rò intellectum practicum, ad
quem spectat prudentia, sem-
per esse obnoxium errori, & ver-
sari tantum circa ea, quæ pos-
sunt aliter se habere. Nam illud
primum intelligitur de illis
axiomatis speculatiuis condu-
centibus ad praxim, quorum
evidens scientia prudentia est.

Alte-

Alterum intelligitur de illo penultimo syllogismo practico, quem supra retulimus, & cuius conclusio est opinatiua, tanquam pendens ab aliqua præmissa, quæ sit actus opinionis: quandoquidem sicut in scientijs speculatiuis propter humanam imperfectionem multæ conclusiones pendent partim à principijs eidentibus, partim à probabilibus; ita multò magis id contingit in syllogismis practicis, quorum conclusio est particularis, atque adeò pendet ab aliqua præmissa particulari, de qua non potest dari scientia quatenus particularis est. Nam quæ talis potest suspicari ne forte habeat aliquam circumstantiam, perquam non contineatur in eo axiomatico vniuersali, cui

cui tunc innitimur in discurrendo.

81 Colligitur secūdo, quomodo prudentia differat ab arte, eò quòd hæc dicatur versari circa factiones, illa circa actiones: non enim actio, & factio semper reipsa distinguuntur, sed eadem operatio sæpè dicitur *actio*, seu *praxis*, quatenus cōsideratur in ordine ad agens prout est utilis ad eius vltimum finem, hoc est foelicitatem. Dicitur verò etiam *factio*, prout spectat ad subiectum, in quo recipitur tribuendo illi aliquam perfectionem in ordine ad certum, & particularem finem; & sic ex.g. idem cantus Neronis erat mala actio, & contraria prudentiæ, bona factio, & conformis arti musicæ. Colligitur de-

de-

De Fide, Spe, &c. Cap. IV. 115
denique, virtutes intellectuales
practicas, hoc est artem, &
prudentiam, esse re ipsa secun-
dum se cognitiones speculati-
uas, & vniuersales: dicit tamē
practicas, quia ordinantur ad
actionem, & conclusionem
particularem: Quæ conclusio
est hæc: *expedit mihi hic, & nūc*
ita operari in ordine ad talem fi-
nem; hic enim solus actus ha-
bet modum tendendi peculia-
rem, quo distinguatur à
cognitione speculati-
ua, sicut *locutio*
optatiua
distinguitur ab
enunciati-
ua.

CA.